

Religion og makt på 1600-tallet

Barneskole

Til Læreren

Målet med undervisningsopplegget er at elevene skal bli kjent med kristendommen slik den ble praktisert i Norge og Europa på 1600-tallet. Særlig vekt legges på hvordan det som stod i Bibelen var førende for hvordan troen ble praktisert, og samfunnet organisert. Som del av dette inngår også innsikt i 1600-tallets syn på kjønn og seksualitet.

Med utgangspunkt i 1600-tallets system for å overvåke og straffe brudd på normer og holdninger, åpnes det for diskusjon om, og hvordan, vi i dag overvåker hverandre.

Kompetansemål som møtes:

[KRLE, etter 7 trinn](#)

- gjøre rede for historien til kristendom og andre religioner og livssyn i Norge, inkludert samers og nasjonale minoriteters religions- og livssynshistorie
- utforske og samtale om mangfold både innenfor kristne trossamfunn og andre religionssamfunn

[Samfunnsfag, etter 7. trinn](#)

- gi dømme på kva lover, reglar og normer er og kva slags funksjon dei har i samfunn, og reflektere over konsekvensar av å bryte dei
- reflektere over korleis møte mellom menneske har bidrege til å endre korleis menneske har tenkt og ulike samfunn har vore organiserte

Gjennomføring

Undervisningsopplegget starter med en felles-aktivitet. Elevene opplever en simulering av noen av de religiøse kravene som folk i 1600-tallets Norge måtte oppfylle for å regnes som gode mennesker og gode innbyggere.

Elevene skal så lese om religion i Norge på 1600-tallet, enten i læreboken, eller på nettressurser.

Undervisningsopplegget avslutter med refleksjonsspørsmål som kan løses enten som felles klassediskusjon, eller som skriftlige oppgaver.

Aktivitet

Innledning av aktivitet (lese opp)

For 1600-tallets prester og troende var det å følge de 10 bud det som gjorde at et menneske både var godt i vår verden, og at det hadde muligheten til å komme til himmelen når hen døde. De som var syndige, altså brøt de 10 bud, kom til helvete når de døde.

Gjennomføring av aktivitet

Alle skal stå, og det må være litt plass til å bevege seg i rommet.

Med utgangspunkt i et utvalg av de 10 bud, skal vi se hvor mange som ville kommet til himmelen på 1600-tallet.

Et utvalg kriterier for å komme til himmelen

1. Sex utenfor ekteskapet er en synd. Dersom du har foreldre som ikke er gift. Gå til venstre vegg. (Du skal ikke bryte ekteskapet) *Hvis ja- gå til venstre*
2. Dersom du er en heks, eller driver med trolldom, eller du ofte hører på rap eller metal musikk, gå til venstre vegg. (du skal ikke ha andre guder enn meg) *Hvis ja- gå til venstre*
3. Dersom du har drept noen i løpet av de siste par dagene. Gå til venstre vegg. (du skal ikke slå ihjel) *Hvis ja- gå til venstre vegg*
4. Dersom du i dag har bannet, eller brukt ufint språk. Gå til venstre vegg. Er det alle? Oppfordrer folk til å tyste på om noen har bannet i dag. (du skal ikke misbruke Guds navn) *Hvis ja, gå til venstre*
5. Har du arbeidet på en søndag, evt. fredag, evt. hviledag? Med arbeid menes feks skolearbeid, husarbeid, lønnet arbeid el.. (Du skal holde hviledagen hellig) *Hvis ja – gå til venstre*

Nå er kanskje mange i klassen på venstre siden av klasserommet.

Minn klassen på de andre måtene man kan synde på synde, altså bryte Guds bud: f.eks. stjele, være utro, lyve, og ikke tro på Gud.

Fortell også at syndere, når de dør, kommer til helvete. Der er skjærsilden. Der må syndere brenne og lide i evig tid.

Avslutning av aktivitet

Elevene kan sette seg på plassene sine igjen

Fortell elevene:

1) At halvparten av de som ble født på 1600-tallet døde før de ble 19 år. Å dø, og dermed komme til helvete, var altså ikke utenkelig. Mange på 1600-tallet var veldig redde for å helvete, for der var det mer smerte og lidelse enn i livet de levde på jorden.

2) Syndere kunne bli tilgitt ved å be Gud om tilgivelse. Private synder kunne tilgis av presten, mens offentlige synder, slike som naboer og andre visste om, måtte tilstås offentlig. Eksempel på en slik synd var sex utenfor ekteskap, kalt leiermål. Om de to ikke giftet seg, så måtte begge bekjenne, altså tilstå, synden sin i kirken, foran hele menigheten. Og også betale en bot (som gikk til kirken). Banning ble straffet med gapestokk. Homofili ble straffet med døden.

Anger, fulgt av å be om tilgivelse for å ha syndet, gjorde at man rensket seg for synden. Da kunne man, om man ikke syndet mer, komme inn porten til himmelen. Syndet man på nytt, måtte man igjen angre og be om tilgivelse

Kunnskapserving og oppgaver

Resten av timen bruker elevene på å tilegne seg kunnskap om 1600-tallet, med særlig vekt på hvordan praktiseringen av kristendommen preget samfunnet, men også enkeltpersoners liv.

Informasjon kan gis elevene ved å la dem lese den utdypende teksten som er vedlagt, læreboken eller foreslåtte nettressurser.

Oppgavene kan gjøres skriftlig i klasserommet, som lekse eller i fellesskap som klassediskusjon. Eventuelt kan noen gjøres skriftlig (feks oppgave 1-2), mens andre gjennomføres i fellesskap. Velg de oppgavene som er mest egnet for klassen.

Forslag på digitale læreingsressurser

Les i læreboken om 1600-tallet og tro:

Les denne teksten (se vedlegg)

Eller les disse nettressursene

[Synd og kirkestraff etter reformasjonen](#)

[Fantes det hekser på 1600-tallet?](#)

[Trolldomsprosessene – et europeisk overblikk](#)

Til eleven:

Oppgaver:

1. Fortell hvordan kristendommen ble praktisert i Norge på 1600-tallet?
2. Hva mente 1600-tallsfolk var konsekvensen av at et land hadde en befolkning som syndet mye? Eventuelt en befolkning som levde strengt etter Guds bud?
3. En viktig grunn til at straffene for lovbrudd var både harde, og utført offentlig, var å skremme andre fra å gjøre tilsvarende. Tror du at offentlig straff og offentlige tilståelser hindrer folk i å gjøre handlinger? Hvorfor det?
4. 1600-tallets «medhjelpere» til presten skulle følge med på om innbyggerne i byen eller bygdas levde etter Guds bud.
 - a) Hvordan tror du det er å leve i et samfunn der noen har som jobb å følge med på, og si i fra, om noen gjør noe galt.
 - b) Er det noe i dag som kan minne om den overvåkingen som skjedde på 1600-tallet?